

Výkladové poznámky k biblickým veršom z úlohy č. 4

Biblický pohľad na svet

Základný verš:

(Pr 15,3 SEkP) *Oči Hospodina sú všade, hľadia na zlých aj dobrých.*

Tento verš môžeme vnímať pozitívne, ale aj negatívne. Všetko len závisí na vzťahu poslucháča k Hospodinovi. "Oči Hospodina sú všade" - ide tu o jasnú metaforu, ktorá poukazuje na "Božiu vševedúcnosť"¹. Kto prežíva trápenie a trpí nespravodlivosťou, môže sa spoľahnúť, že Hospodin o všetkom vie a krivdy napraví. No ten kto činí zle sa musí mať na pozore, pretože pred Božím pohľadom nič nezostane ukryté. Aj v mimobiblických textoch sa Božie oko spomína v "hrozivom význame (Amenomop 2:156-157)"².

Zároveň je tento verš mementom pre súčasného človeka, ktorý nechce vidieť Boha, popiera ho, stvorený svet pokladá za náhodu, avšak on sám je Bohom videný a tiež súdený. Popretie zodpovednosti, ktorú má každý človek za svoj život pred svojím Stvoriteľom ešte neznamená, že žiadna zodpovednosť neexistuje. Je to ako strkanie hlavy do piesku. Naivné a hlavne nebezpečné.

---

¹ MACARTHUR, John. Starý zákon: *Komentár verš po verši*. Kroměříž: Didasko, 2015. 1153 s. ISBN 978-80-87587-17-1. str. 763.

² MURPHY, R. E. Word Biblical Commentary: *Proverbs*. vol. 22. Grand Rapids: Zondervan, 2018 (ePub edition). 526 s. ISBN 978-0-310-58854-2. str. 242.

Nedeľa: Je vôbec nejaký Boh?

(Ž 53,2.3 SEkP) ***²Blázon si hovorí: Boha niet! Takí si počínajú zvrátene a ohavne, nikto nekoná dobro. ³Boh nebies hľadá na ľudí, aby videl, či sa nájde niekto rozumný, čo hľadá Boha.***

Začiatok druhého verša možno doslovne preložiť: "Povedal blázon v srdci svojom: Niet Boha." SEkP vynecháva "v srdci svojom". To že toto blázon hovorí v srdci a nie svojimi ústami ukazuje na to, že tento žalm nie je o ateistovi, ale o človeku, ktorý nepopiera existenciu Boha. "Ide o kategóriu ľudí, ktorí konajú zlo, akoby sa nemuseli nikomu za svoje konanie zodpovedať. ... Ide o popretie Boha nie v teoretickom význame vo vzťahu k otázke jeho existencie. Toto popretie sa uskutočňuje v rovine praktickej, v amorálnych činoch."³ Ž 53 patrí do žánru tzv. "prorockej posmešnej reči"⁴. Tento žalm je výsmechom z tých, ktorí žijú akoby Boha nebolo. Nekonajú dobro, ich jednanie je zvrátené a ohavné. Blázon (hebr. nábal) je v Biblii zosobnený v postave Nábala, ktorý má negatívny vzťah Hospodinovu pomazanému Dávidovi. Opakom blázna je tu rozumný, ktorý sa vyznačuje tým, že Boha hľadá. Rozumné počínanie je hľadanie Boha, teda Jeho vôle, ale aj pozeranie na ľudí a na svet z Božej perspektívy. V treťom verši je akoby nepriamo vyslovená otázka, či Boh vôbec niekoho rozumného medzi ľuďmi nájde. Poslucháča tohto žalmu to vedie k zamysleniu, či on sám nie je "blázon", ktorého správanie je zvrátené, či on sám nepodlieha Božiemu súdu. Veď aj koniec druhého verša hovorí: "Nikto nekoná dobro." Preto treba hľadať predovšetkým Božiu milosť a odpustenie.

(J 3,16 SEkP) ***Veď Boh tak miloval svet, že dal svojho jednorodeného Syna, aby nik, kto verí v neho, nezahynul, ale mal večný život.***

Toto je kľúčový verš nie len Jánovho evanjelia, ale celého Nového zákona. Ježiš tu vyjadruje svoj vzťah a vzťah svojho Otca k svetu. Otcova láska k svetu (tzn. k ľuďom, ktorí žijú v okovách hriechnej prirodzenosti) je tak veľká, že dáva svojho Syna. "Použitý jazyk tu pripomína Abrahámovu danie svojho jediného syna, ktorého miloval (Gn 22), z tohto pohľadu je táto udalosť obrovská."⁵ Časté obviňovanie Boha, že ak by existoval a bol skutočne láska, nedovolil by, aby bolo toľko zla na svete, je tu bezpredmetné. Boh nerieši existenciu zla lacným spôsobom. Zlo nie je možné odstrániť násilím - konaním iného zla. Boh zaplatil za naše hriechy tú najvyššiu možnú sumu - dal svojho jednorodeného Syna. A Syn ide touto cestou obete dobrovoľne, pretože svet miluje úplne rovnako ako Otec. Práve realita Kristovho prvého príchodu dáva odpoveď na to, že Boh skutočne existuje, že Boh je skutočne láska, pretože vo svojom Synovi dal samého seba za nás.

³ HROBONĚ, Bohdan. Komentáre k Starému zákonu: *Žalmy 51-75*. vol. 5. Trnava: Dobrá kniha, 2017. 691 s. ISBN 978-80-8191-066-1. str. 130.

⁴ TATE, Marvin. Word Biblical Commentary: *Psalms 51-100*. vol. 20. Grand Rapids: Zondervan, 2018 (ePub edition). 1065 s. ISBN 978-0-310-58847-4. str. 104.

⁵ BEASLEY-MURRAY, G. R. Word Biblical Commentary: *John*. vol. 36. Grand Rapids: Zondervan, 2018 (ePub edition). 811 s. ISBN 978-0-310-58846-7. str. 260.

Pondelok: Boh - Stvoriteľ

(Gn 1,1.2 SEKP) ¹*Na počiatku stvoril Boh nebo a zem.* ²*Zem bola pustá a prázdna, tma bola nad prahlbinou a Boží Duch sa vznášal nad vodami.*

"Na počiatku" - v hebrejčine je to slovo *beresit* (hebr. בְּרֵאשִׁית). Toto je prvé slovo Biblie a v hebrejskej Biblii je aj názvom prvej knihy Mojžišovej. Obvykle sa prekladá "na počiatku", no v tomto výraze sa objavuje slovo *róš* (hebr. רֵאשִׁית), čo znamená "hlava, hlavný"⁶. Doslovný preklad prvého verša potom znie: "Hlavne Bohovia⁷ tvorí nebo a zem." Hlavnou tézou Biblie je, že Boh tvorí nebesia a zem. Inak povedané, Boh tvorí všetko - nebesia - teda to, čo nás presahuje, ale aj - zem - to čo je našim životným priestorom.

Sloveso *bara* "stvorit" je vždy spojené s Bohom. Inak povedané "Boh je vždy subjektom (podmetom) slovesa *bara*."⁸ Oproti tomu, objektom *bara* je "všetko čo povstalo", povedané jánovským jazykom. Objektom tohto slovesa sú "ľudia (Ž 102,18; Ez 21,30); Jeruzalem (Iz 65,18); fenomény ako vietor, oheň, oblaky, deštrukcia, kalamita, alebo temnota (Ex 34,10; Nm 16,30; Iz 45,7; Am 4,13); a aj abstraktné veci ako spravodlivosť, čistota alebo chvála (Ž 51,10; Iz 57,19)."⁹ Pojem *bara* nemôžeme vidieť len v rozmere "vyrobiť", v slovenčine by bol dobrý ekvivalent "nadicajnovat", takto to v sebe zahŕňa oboje, "plánovanie [projektovanie] a realizáciu dizajnu"¹⁰. Boh totiž stvoreniu dáva aj jeho účel.

Existuje mnoho teórií o čase, ktorý je medzi prvým, druhým a tretím veršom Biblie. Je však zbytočné sa tým zaoberať, pretože samotné Božie slovo sa k tomu nevyjadruje, nie je to teda podstatné. Druhý verš popisuje stav zeme ešte pred tým než začal stvoriteľský týždeň. Pojmy ako tma, priepasť, vody, a chaos (hebrejský termín *tóhu wabóhu* "pustá a prázdna" nedokážeme preložiť). "Semitský koreň pre slovo *bóhu* nebol ešte objavený, ale *tóhu* môže pochádzať z ugaritského *thw*, čo znamená púšť."¹¹ Každopádne bez Božieho pôsobenia je zem len kus beztvarej mŕtvej hmoty. Všetok život dáva až Boh. Aj keď prvú kapitolu Biblie nazývame správou o stvorení, v skutočnosti je to pieseň o stvorení, alebo ešte lepšie pieseň o Stvoriteľovi.

⁶ PÍPAL, Blahoslav. *Hebrejsko-český slovník ke Starému zákonu*. 4. vyd. Praha: Kalich, 2006. 188 s. ISBN 80-7017-029-8. str. 149.

⁷ V hebrejčine je Boh vždy uvádzaný v množnom čísle *Elohím*. Nemá tým byť vyjadrená kvantita (počet bohov), ale kvalita Boha. Z gramatického hľadiska je "Bohovia tvorí" vlastne nezmysel. Podmet v množnom čísle a prísudok v jednotnom čísle poukazuje na absolútnu jedinečnosť Boha. *Elohím* je Boh, ktorý sa vymyká všetkým kategóriám vrátane tých gramatických. Poukazuje to na fakt, že Boha nemožno zaškatuľkovať. Je oddelený (svätý) od všetkého, pretože On je Stvoriteľ a všetko ostatné je stvorenie. Židia preto nepovažovali množné číslo *Elohím* za označenie viacerých bohov, dokonca ani ako označenie Trojice. Teológia Trojice je v Starom zákone iba naznačovaná, až Nový zákon ju vykresľuje v oveľa zreteľnejšej podobe. Pre viac informácií o pluráli v súvislosti s Bohom viď: BENEŠ, Jiří, VAĐURA, Petr. *Pradějiny*. Praha: Kalich, 2010. 286 s. ISBN 978-80-7017-130-1. str. 52-53.

⁸ WENHAM, G. J. *Word Biblical Commentary: Genesis 1-15*. vol. 1. Grand Rapids: Zondervan, 2017 (ePub edition). 596 s. ISBN 978-0-310-58585-5. str. 98.

⁹ WALTON, J. H. *The NIV Application Commentary: Genesis*. Grand Rapids: Zondervan, 2001. 759 s. ISBN 0-310-20617-0. str. 70.

¹⁰ WALTON, J. H. *The NIV Application Commentary: Genesis*. str. 71.

¹¹ HAMILTON, V. P. *The New International Commentary on the Old Testament: The Book of Genesis Chapters 1-17*. Grand Rapids: William B. Eerdmans Publishing Co. 1990. 522 s. ISBN 0-8028-2521-4. str. 108.

(J 1,1-4 SEkP) ¹*Na počiatku bolo Slovo, to Slovo bolo u Boha a to Slovo bolo Boh.* ²*Ono bolo na počiatku u Boha.* ³*Ním vzniklo všetko a bez neho nevzniklo nič z toho čo jestvuje.* ⁴*V ňom bol život a život bol svetlom ľuďí.*

vv. 1-2: "Na počiatku...", tým to výrazom Ján evidentne nadväzuje na Gn 1,1. Grécky výraz *arché*, prekladaný ako "počiatok" môže znamenať ešte oveľa viac (napr. "pôvod, príčina, princíp, hlava"¹²). Pôvodom bolo Slovo. Príčinou bolo Slovo. Princípom bolo Slovo. Hlavou bolo Slovo. Ján takto začína svoje evanjelium, aby hneď prvými slovami upozornil na to, že hlavnou témou jeho evanjelia je toto Slovo/*Logos*. Slovo/*Logos* o ktorom Ján píše, je na počiatkom a príčinou všetkého. Je to prvotný princíp na ktorého základe a skrze ktorého, bolo všetko stvorené (v.3). Je to v úplnom súhlase Gn 1, kde Boh tvorí svojim slovom.

Je dobré si všimnúť, že na počiatku toto Slovo už bolo. "Toto sloveso zdôrazňuje večnú preexistenciu Slova (teda Ježiša Krista). Než začal vesmír, druhá osoba Trojice vždy existovala; Ježiš teda vždy bol."¹³

Toto Slovo/*Logos* "bolo u Boha" a "bolo Boh". Druhá časť prvého verša vyjadruje ako vzťah *Logosa* k Bohu, tak aj samotnú identitu *Logosa* ako Boha. Bez učenia o Trojici sa tu nezaobídeme. Slovo smeruje k Bohu, je vedľa Boha, no zároveň je Bohom. To je niečo, čo sa ľudskej logike vymyká. Jeden Boh, ktorý je v troch osobách a pritom každá osoba je plným spôsobom Boh. To je niečo, čo náš rozum nedokáže spracovať, ale tak je to správne, lebo hovoríme o Bohu, ktorý nás nekonečne prevyšuje. Ak by Ján skončil len tým, že "to Slovo bolo u Boha", dávalo by to priestor špekuláciám, že Slovo je menšie ako Boh, preto Ján dodáva veľmi dôležitú vetu: "a to slovo bolo Boh".

Prečo Ján použil práve pojem Slovo / *Logos*? Žiadny iný mesiášsky titul (Kristus, Syn človeka, Syn Boží,...) by nebol výstižnejším. "Ani vznešený titul Pán, ani staroveký titul Múdrost' nemohli adekvátne sprostredkovať asociácie následných výpovedí, pretože význam slova *Logos* je jedinečný, aj v rámci jeho paralel v jazykoch moderných kultúr. Jeho bohatosť sa musí hľadať a vysvetľovať."¹⁴ Obzvlášť v Jánovej dobe bol pojem *Logos* významný aj v gréckej filozofii, ktorá bola veľmi populárna. V gréckej filozofii "bol tento termín v podstate neosobný a naznačoval racionálny princíp 'božského uvažovania', 'mysli', či dokonca 'múdrosti'. Ján však tento termín naplnil starozákonným a kresťanským významom... a vzťahuje ho na osobu (teda Ježiša Krista)."¹⁵

v. 3: Práve skutočnosť, že "Ním vzniklo všetko" poukazuje na SZ správu o stvorení, kde Boh všetko tvoril svojim slovom. Tretí verš popisuje Slovo ako sprostredkovateľa stvorenia, ale nie vo význame gnostickej herézie, ktorá stvoriteľ a hmotného sveta tzv. Demiurga popisovala ako toho, ktorý "robí nie pre svet, čo by Boh vo svojej sláve nerobil"¹⁶, ale *Logos* je sprostredkovateľ v tom význame, že skrze neho tvorí samotný Boh, nakoniec samotný *Logos* je Boh.

¹² PANCZOVÁ, Helena. Grécko-slovenský slovník: *Od Homéra po kresťanských autorov*. Bratislava: Lingea, 2012. 1327 s. ISBN 978-80-8145-021-1. str. 235.

¹³ MACARTHUR, John. Nový zákon: *Komentár verš po verši*. Kroměříž: Didasko, 2013. 1010 s. ISBN 978-80-875-87-08-9. str. 278.

¹⁴ BEASLEY-MURRAY, G. R. Word Biblical Commentary: *John*. str. 212.

¹⁵ MACARTHUR, John. Nový zákon: *Komentár verš po verši*. str. 278.

¹⁶ BEASLEY-MURRAY, G. R. Word Biblical Commentary: *John*. str. 213.

v. 4: "Logos je nie len Sprostredkovateľom v akte stvorenia, ale aj v jeho pokračovaní."¹⁷ On je zdrojom všetkého života. Zároveň je svetlom pre ľudí. Opäť tu máme zaujímavú paralelu s knihou Genezis. V Gn 1,3 je doslova napísané: "Boh hovorí: 'Je svetlo.' A je svetlo." Takýto preklad vlastne ukazuje, že svetlo je prirodzeným výsledkom Božieho prehovorenia.

---

¹⁷ tamtiež, str. 213.

Utorok: Pohľad za oponu

(Ef 6,10-12 SEKP) ¹⁰ *Napokon posilňujte sa v Pánovi a v sile jeho moci. ¹¹ Oblečte sa do plnej Božej výzbroje, aby ste mohli obstáť proti úkladom diabla. ¹² Ved' náš boj nie je proti krvi a telu, ale proti kniežatstvám, mocnostiam, vládcom tohto temného sveta a nadzemským duchom zla.*

Rozbor textu Ef 6,10-12, ktorý tu nižšie uvádzam je výňatkcom mojej bakalárskej práce na TS Sázava z roku 2015.

v. 10: Spojenie „τοῦ λοιποῦ“ (ostatne, nakoniec) ukazuje, že sa jedná o záverečné zhrnutie celej predchádzajúcej argumentácie. Apoštol Pavol apeluje na veriacich, aby sa posilňovali, nie vo vlastnej sile, ale v sile Pánovej. Výzva v prvej osobe množného čísla označuje jednotlivých veriacich, ale zároveň môže byť korporatívnym označením pre celú cirkev.¹⁸

Sloveso ἐνδυναμοῦσθε je v mediopasívnom tvare v imperatíve, teda sa dá preložiť aj „nechajte sa posilňovať!“. To by potom znamenalo, že ani to samotné posilňovanie nie je v moci človeka. Je to logické, pretože sa ani nejedná o posilňovanie v moci telesnej, ale v moci Pánovej. Teda Pán je ten, kto nás posilňuje a apoštol Pavol prikazuje svojim bratom, aby dovolili Pánovi ich posilniť v Jeho moci.

V texte máme dva grécke výrazy, ktoré popisujú moc alebo silu, κράτος a ἰσχυς. κράτος má ďalší význam „vláda“. ἰσχυς je skôr vo význame sily¹⁹. To znamená, že text by sa dal preložiť aj týmto spôsobom: „Posilňujte sa v Pánovi a vo vláde (dominancii) sily jeho.“

To nám otvára ďalšiu perspektívu: aby sme mohli mocieť (posilňovať sa) v Pánovi, musíme sa mu úplne podriaadiť ako vládcovi. Nemáme brániť jeho premieňajúcej sile. On má byť jediným vládcom nášho života. To je vlastne prvé Božie prikázanie, ktoré hovorí „nebudeš mať iných bohov predomnou“ (Ex 20,3)²⁰, to isté, len inými slovami vyjadril aj Ježiš Kristus keď hovoril o tom, ktoré je to prvé a najdôležitejšie prikázanie: „Milovať budeš Pána, svojeho Boha, celým svojím srdcom, celou svojou dušou a celou svojou myslou! To je to veľké a prvé prikázanie.“ (Mt 22,37-38)

Ef 6,10 je zhrnutím hlavného posolstva celého listu. Aby sme si to vysvetlili, musíme sa opýtať, čo to znamená posilňovať sa v Pánovi. S človekom, ktorý sa posilňuje, sa deje zmena. Zmena jednak fyzická, ale aj psychická a samozrejme, ak hovoríme o posilňovaní sa v Pánovi aj zmena duchovná. Jedná sa teda o postupnú, ale radikálnu premenu. Človek sa mení tak, že je v **Kristovi**. Pri pohľade na toho, kto je „v Kristovi“, už nevidíme toho človeka, ktorým bol pred tým, ale vidíme podobu Krista.

Prvé tri kapitoly listu Efežanom nám vlastne ukazujú Boží zámer s človekom, ktorý je v Kristovi.²¹ Už na začiatku apoštol Pavol hovorí:

„Požehnaný Boh a otec nášeho Pána Ježiša Krista, ktorý nás požehnal každým požehnaním duchovným v ponebeských oblastiach v Kristovi, tak, ako si nás v ňom vyvolil pred založením sveta, aby sme boli svätí a bezvadní pred ním v láske, predurčiac nás k synovstvu skrze Ježiša Krista cieľom neho, podľa ľúbosti svojej vôle,“ (Ef 1,3-5).

¹⁸ Korporatívne chápanie zastáva MCVAY, John. K. "Our Struggle": *Ecclesia Militans* in *Ephesians 6:10-20. Andrews University Seminary Studies*. 2005, Vol. 43, No. 1, str. 91-100.

¹⁹ SOUČEK, J.B. *Řecko-český slovník k Novému zákonu*, 6. vyd. Praha: Kalich, 2003. ISBN 80-7017-853-1. str. 149.

²⁰ ROHÁČEK, Jozef. *Svätá Biblia*, Banská Bystrica: Slovenská biblická spoločnosť, 2013. 1360 s. ISBN 978-80-85486-86-5. Tento biblický preklad budem používať aj v ďalšej časti práce.

²¹ FOULKES, F. „Efezským, List“. In: DOUGLAS, J.D. (ed.) *Nový biblický slovník*, s. 195.

V Kristovi získavame požehnanie, v Kristovi sme vyvolení k svätosti a bezchybnosti v láske, v Kristovi sme predurčení k synovstvu – teda sa stávame dedičmi Božích prisľúbení.

Svätosť a „bezvadnosť“ nás nemá viesť k perfekcionizmu (k vlastnej snahe o dokonalosť), ale ku Kristovi, pretože len v ňom a skrze neho sa môžeme meniť k Jeho obrazu. Posilňovať sa v Pánovi teda znamená prehlbovať vzťah s Pánom Ježišom Kristom, nechať sa ním premieňať.

Kristova vláda a sila, ktorej sa máme podriadiť pochádza priamo od Otca. Apoštol Pavol pokračuje:

„žeby Boh nášho Pána Ježiša Krista, Otec slávy, ráčil vám dať ducha múdrosti a zjavenia pravým poznaním jeho, osvietené oči vašej mysle, aby ste vedeli, čo a jaká je to nádeja jeho povolania a čo a jaké bohatstvo slávy jeho dedičstva medzi svätými a čo tá nesmierna veľkosť jeho moci, vzhľadom na nás veriacich podľa pôsobenia sily jeho vlády, ktorú spôsobil v Kristovi vzkriesiac ho z mŕtvych a posadiac po svojej pravici v ponebeských oblastiach.“ (Ef 1,17-20)

Apoštol Pavol považuje za dôležité uvedomiť si akú moc získava veriaci, ktorý sa podriaďuje Kristovi. Podriaďiť sa, teda v svetskom pomýšľaní stať sa slabým, v skutočnosti znamená stať sa silným, pretože slabosť človeka vystrieda sila Kristova.²² Tá sa potom prejaví v človeku zmenou jeho správania. Človek sa prejavuje novou kvalitou charakteru. Apoštol Pavol o tejto novej kvalite píše v Ef. v kapitolách 4-6. Podriadenie sa Kristovi pôsobí zjednocujúco (vid'. Ef 4,1-6), ten kto sa podriadi získa dary od Krista (Ef 4,7-10). Cirkev zložená z ľudí, ktorí sa podriaďujú Kristovej moci pripodobňuje k telu, ktorého hlavou je sám Ježiš Kristus (Ef 4,11-16). Človeka, ktorý sa plne podriadil Pánovej vláde apoštol Pavol nazýva novým človekom, ktorý žije novým spôsobom života (Ef 4,17-5,10). Takýto človek žije v nových vzťahoch v cirkvi (Ef 5,11-21), v manželstve (Ef 5,22-33), v rodine (Ef 6,1-4), v práci (Ef 6,5-9).

v. 11: Jedenásty verš dáva odpoveď na otázku, prečo musíme byť v Kristovi, resp. prečo sa máme podriaďiť Kristovej vláde a nechať sa tak posilniť Jeho mocou? Aby sme sa mohli postaviť proti ľstivosti diabla – ohovárača.

Každé opravdové dieťa Božie veľmi rýchlo zistí, že kresťanský život je zápasenie. Satanove zástupy sa snažia zadržať a prekaziť dielo Kristovo a vyradiť ojedinelých vojakov von zo šíku. Čím viac koná veriaci pre Pána, tým viac bude zažívať divoké nápady nepriateľa. Diabol neutráca svoje náboje ledabolo na povrchných kresťanov.²³

Verš začína slovesom **ἐνδύσασθε**, ktoré je v aoriste, to znamená dokonavý dej a je to prikazovací spôsob. Je to v našom texte už druhé sloveso v imperatíve (v 10. verši sme mali ἐνδυναμοῦσθε, čo bol tiež imperatív). To len zdôrazňuje naliehavosť s ktorou Pavol píše svojim bratom v Efeze a okolí, ako je dôležité plné odovzdanie sa Kristovi. Pavol vyzýva obliecť si Božiu zbroj, tým prechádza na vojenskú terminológiu, ktorá bude podopretá vo veršoch 14-17 metaforami výzbroje rímskych vojakov²⁴.

²² MACDONALD, William. *Efežanom. Tajomstvo cirkvi*. Báčsky Petrovec: Kristova cirkev bratov, 1974, s. 119: „Najlepší Boží vojaci sú tí, ktorí sú vedomí svojej vlastnej slabosti a nevplynosti a ktorí sa jedine spoliehajú na Neho.“

²³ MACDONALD, William. *Efežanom. Tajomstvo cirkvi*, s. 119.

²⁴ MACARTHUR, John. *Nový zákon. Komentár verš po verši*. s. 652: „Apoštol ve veršoch 10-13 stručne zmiňuje základné pravdy týkajúce sa nezbytných duchovných príprav vŕčícího, jeho nepriateľa, bitvy a víťazství. Ve veršoch 14-17 popisuje šest nutných součástí duchovní zbroje, kterou Bůh svým dětem poskytuje proto, aby mohli Satanovým útokům odolat a odrazit je.“

To znamená, že Pavol chce, aby si veriaci uvedomili, že sa nachádzajú vo vnútri konfliktu a aby mohli obstať, musia byť oblečení v tú správnu výzbroj. Okrem tohto textu apoštol Pavol vyzýva kresťanov, aby sa obliekli aj v Rim 13,12-14:

„Noc pokročila, a deň sa priblížil. Složme tedy skutky temnosti a **oblečme si zbrane svetla**. Jako vo dne choďme slušne, nie v obžerstvách a pijanstvách, nie v smilstvách a prostopášiach, nie v zvade a závisti. Ale **si oblečte Pána Ježiša Krista** a nepečujte o telo tak, aby sa v ňom zobúdzali zlé žiadosti.“

Zbrane svetla sú tu kladené ako protiklad k zbraniam, ktoré používajú „mocnosti temnoty“. Kresťan nemôže používať tie zbrane, ktorými bojuje diabol, takú bitku by nikdy nemohol vyhrať.

Ďalej o obliekaní hovorí aj v Gal 3,27: „Lebo všetci, ktorí ste pokrstení v Krista, **Krista ste si obliekli**.“ Na základe tohto textu je jasné, prečo je sloveso „obliekať sa“ v Ef 6,11 v aoriste (minulom čase). List Efežanom je písaný kresťanom (oslovenie „moji bratia“), teda ľuďom, ktorí sú pokrstení v Krista. To znamená, že apoštol Pavol chce ukázať ako sa prejavuje v živote človeka pravé odovzdanie sa Kristovi. Oblečte sa je teda príkaz, ktorý mal byť splnený ešte predtým, než ho Pavol vyslovil. Ale tu ešte nekončí Pavlovo metaforické obliekanie sa (si). V Ef 4,24 Pavol hovorí o oblečení si nového človeka a v Kol 3,12.14 vyzýva veriacich, aby si obliekli milosrdnú sústrasť, dobrotivosť, pokoru, krotkosť, zhovievavosť a nad to všetko lásku. Všetky tieto verše hovoria o jednom – o tom, byť oblečený v Krista. To je podriadiť sa jeho vláde, aby nás svojou mocou premenil na nového človeka, ktorý sa prejavuje novými vlastnosťami a to najmä láskou, odpustením, milosrdnosťou, zhovievavosťou, pokorou a krotkosťou. Tým všetkým sa prejavoval Ježiš Kristus, keď plnil svoje poslanie na tejto zemi.

Symbolika oblečenia bola veľmi silná aj v starozákonnom období, najmä u kňaza a veľkňaza. Mojžiš dostal od Hospodina presné a podrobné inštrukcie, aký odev má mať oblečený veľkňaz. (Ex 39,1-31) Určitá alegória je tu práve s „oblečením“ kresťana, pretože aj tu je to Boh Ježiš Kristus, kto rozhoduje o tom, v čom (presnejšie v kom) má byť kresťan oblečený.

V Lv 16,32 sa píše o ľanovom rúchu, ktoré si má obliecť veľkňaz, že to je sväté rúcho. De Vault o svätosti píše toto:

Semitské slovo kodeš, svätá vec, svätosť, ktoré pochádza z koreňa, čo podistým znamená „odrezať, oddeliť“, poukazuje na predstavu oddelenia od profánnej oblasti; sväté veci sú tie, ktorých sa človek nedotýka, alebo ku ktorým sa približuje iba v určitých podmienkach rituálnej čistoty. Sväté veci majú určitý dynamizmus, zahalené sú určitým tajomstvom a vznešenosťou, v čom možno vidieť čosi nadprirodzené, preto vyvolávajú zmiešaný pocit hrôzy a očarenia, a tento pocit vedie človeka k uvedomeniu si svojej malosti pred týmito prejavmi „numinózneho“.²⁵

Rúcho veľkňaza bolo sväté, teda oddelené od iného všedného oblečenia. V Biblii je to vždy Boh, ktorý posväcuje. Kresťan, oblečený do Božej zbroje sa stáva tiež oddeleným, ale nie v zmysle strátenia sa od spoločnosti, ale je oddelený vo svojich skutkoch. Kresťan, ktorý sa nechá premieňať Kristovou mocou, koná a chce konať iným spôsobom, než človek oddaný svetu. Apoštol Pavol o tom hovorí prakticky v celom liste Efežanom.

„Lebo ste boli kedysi tmou, ale teraz ste svetlom v Pánovi. Chodte jako deti svetla. Lebo ovocie Ducha záleží v každej добрôte, spravodlivosti a pravde – skúšajúc, čo sa ľúbi Pánovi. A nezúčastňujte sa s neposlušnými na jalových skutkoch tmy, ale ich radšej ešte kárajte...“ (Ef 5,8-11)

²⁵ DE VAULX, Jules. "Svätý". In: LÉON-DUFOUR, Xavier (ed.). *Slovník biblickej teológie*. Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 1990, s. 1240-1241.

Obliecť si Božiu zbroj teda znamená dovoliť Ježišovi Kristovi, aby nám plne vládol, jeho vláda v nás sa prejaví zmenou charakteru a zmenou života, tým sa staneme oddelení v Ježišovi Kristovi. Jedenásty verš šiestej kapitoly listu Efežanom nám aj hovorí prečo si máme obliecť Božiu zbroj: „k posilňovaniu sa postaviť sa proti ľstivosti diablovej“²⁶. Teda aby sme zostali stáť a odolali.

διαβόλος znamená „ohovárač“, alebo „žalobca“.

Písmo o ňom hovorí ako o „zastirajícím cherubovi“ (Ez 28,14), „vládci démonů“ (L 11,15), „bohu tohoto světa“ (2K 4,4), a „vládci moci vzduchu“ (2,2). Zobrazuje ho jako toho, kdo se staví proti Božímu dílu (Za 3,1), překrucuje Boží slovo (Mt 4,6), brání Božímu služebníku (1Te 2,18), zamlžuje evangelium (2K 4,4), pohlcuje spravedlivé (1Tm 3,7) a má svět ve své moci (1J 5,19).²⁷

Aby človek obstál pred ohováračom (diabol, ktorý žaluje; vid' Zj 12,10b), musí pevne stáť²⁸ v Kristovi, teda vyznačovať sa ovocím Ducha. Duchovný boj teda neznamená aktívne protiútoky namierené na diabla, ale v pevnom postoji v Kristovi. To je veľmi dôležité, pretože človek je zvyknutý brániť sa protiútokmi, tie sú však v duchovnom boji zbytočné.

Potrebné je cele byť vyzbrojený; jedna alebo dve časti výzbroje nepostačia. Nič menej, len celá vojenská výzbroj, ktorú Boh zásobuje, nás urobí nepremožiteľnými.²⁹

To, že si máme obliecť „celú“ Božiu zbroj ukazuje na radikálnosť tohto jednanja. Nie je možné sa odovzdať Kristovi len z časti. Buď sa človek odovzdá plne, alebo vôbec. Polovičatý postoj tu nie je možný. Boh si nás nárokuje na 100 %, vyjadruje to aj prvé prikázanie Desatora, ktoré hovorí, že nemáme mať iného boha okrem Hospodina (vid' Ex 20,3). Toto je naozaj hlavné posolstvo tohto textu a možno celej knihy (ako sme si ukázali aj pri výklade 10. verša). Kristus po nás nežiada 100 % dokonalosť, ale 100 % odovzdanie sa pod jeho moc.

v. 12: Dvanásty verš bližšie špecifikuje nepriateľa. Text nám odpovedá na dve otázky: (a) Kto nie je naším nepriateľom?; a (b) Kto je naším nepriateľom?

(a) Kto nie je nepriateľ??

Na začiatok nám Pavol hovorí proti komu nie je namierený náš boj³⁰. „Nebojujeme proti krvi a telu.“ Našími nepriateľmi nie sú ľudia. To je to prvé, čo si musíme uvedomiť. Predišlo by sa tým

²⁶ MACARTHUR, John. *Nový zákon. Komentár verš po verši*, s. 652: „Jedná se o překlad řeckého slova *schemes*, které znamená vychytralost, lstivé metody, prohnání a klam. Satanovy úklady se šíří prostřednictvím světského systému, kterému Satan vládne, a uskuteční se skrze jeho demony. Slovo *nástrahy* je všeobsažné a popisuje veškerý hřích, nemorální jednání, falešnou teologii, falešné náboženství a světské svody.“

²⁷ MACARTHUR, John. *Nový zákon. Komentár verš po verši*, s. 652.

²⁸ STOTT, John R.W. *Efežanom*. Posolstvo Bible pre dnešný svet. Prel. P. Hanes. Praha: Návrat, 1992. ISBN 80-85495-07-4. s. 245: „Tento štvornásobný dôraz apoštola na nutnosti „stáť“ alebo „obstáť“ ukazuje, že apoštolovi ide o kresťanskú stabilitu. Rozkolísaní kresťania, ktorí nemajú pevné zakotvenie v Kristovi, sú ľahkou korisťou pre diabla. A kresťania, ktorí sa trasú ako trstina a tráva, nedokážu vzdorovať vetru, keď začnú duť kniežatstva a moci. Pavel chce vidieť kresťanov takých silných a pevných, že ostanú pevní aj proti diablovým úskokom (verš 11), a dokonca aj v zlý deň, to značí v čase zvláštneho tlaku. Na dosiahnutie takejto stability charakteru a v kríze je nutná Božia výzbroj.“

²⁹ MACDONALD, William. *Efežanom. Tajomstvo cirkvi*, s. 115.

³⁰ Autor epištoly používa slovo ἡ πάλη (boj, zápasenie), ktoré evokuje osobný kontakt bojujúceho s nepriateľom. Toto slovo sa nenachádza v Septuaginte a je *hapax legomenon* v Novom zákone. Pozri

mnohým konfliktom aj v zborových spoločenstvách. Dokonca aj človek, ktorý sa správa nepriateľsky³¹, nepriateľ v skutočnosti nie je. Je len oklamáný tým pravým nepriateľom. Apoštol Pavol ide ešte ďalej a hovorí o tom, že kedysi sa všetci správali nepriateľsky:

„Aj vás, ktorí ste boli mŕtvi vo svojich previneniach a vo svojich hriechoch, v ktorých ste kedysi chodili podľa veku tohto sveta, podľa kniežat a mocností povetria, ducha to, ktorý teraz pôsobí v synoch neposlušnosti, medzi ktorými sme kedysi aj my všetci obcovali v žiadostiach svojho tela robiac to, čo sa zachcievalo telu a mysliam, a boli sme prírodou deťmi hnevu jako aj ostatní.“ (Ef 2,1-3)

Spomeňme si na život apoštola Pavla, čo sám o sebe píše:

Lebo veď ste počuli o mojom živote, a čo som kedysi robil v židovstve, že som nadmieru prenasledoval cirkev Božiu a hubil som ju a predčil som v židovstve mnohých vrstovníkov vo svojom rode súc väčším horlivcom za podania svojich otcov ako oni. (Gal 1,13-14)

Apoštol Pavol bol aktívnym nepriateľom kresťanov, cez to všetko, on nebol tým, proti komu mala cirkev bojovať. G. Bornkamm o Pavlovom prenasledovaní cirkvi píše nasledovné:

Pojetí Kristova evangelia bylo příliš revoluční, neboť se dostalo do rozporu s přísně židovským pochopením zákona a zpochybňovalo posvátné tradice, chrámovou službu i exkluzivní příslib spásy vyvolenému lidu.

Přesně to byly důvody, jak jsme viděli, které Pavla podle jeho vlastních slov ponoukaly k pronásledování křesťanů. ... Byla to jen radikální konsekvence jeho zákonické spravedlnosti – nikoli její přestoupení, nad kterým se teď trápí. Právě zde a nikde jinde byl důvod jeho nepřátelství vůči křesťanům a jejich horlivého pronásledování. Musíme se oprostít od rozšířené, ale mylné představy, že již víra v Ježíše jako Mesiáše by pro pravověrného žida byla dostatečným důvodem pronásledovat křesťany. ... Stoupenců podobných hnutí, kteří jednou toho, podruhé onoho „proroka“ měli za Mesiáše, bylo v židovstvu dost, aniž by kvůli tomu byli z židovské strany vystaveni příkoří a vyloučení.³²

Z toho jasne vyplýva, že Pavol prenasledoval kresťanov preto, lebo bol presvedčený, že háji pravdu, že koná dobrú vec, že svojím jednaním obhajuje Boha. Bol ale len oklamáný, pretože netušil, že svojím konaním ide naopak proti Bohu. Pavlovo prekvapenie je zrejmé aj pri Lukášovom opise Pavlovho obrátenia:

„A v tom, čo išiel, stalo sa, že sa už blížil k Damašku, a zrazu ho obkľúčilo svetlo z neba, a padnúc na zem počul hlas, ktorý mu hovoril: Saule, Saule, prečo ma prenasleduješ? A on povedal: Kto si, Pane? A Pán povedal: Ja som Ježiš, ktorého ty prenasleduješ, tvrdo ti bude proti ostňu sa vzpečovať. A on trasúc sa a desiac sa povedal: Pane, čo chceš, aby som učinil?“ (Sk 9,3-6a)

Z Pavla, Ježišovho nepriateľa sa stáva Pavol, služobník Ježiša Krista. Čo k tejto zmene Pavla primälo? Stretnutie s Ježišom Kristom. Kristus prišiel na zem, aby zmieril človeka s Bohom, preto keď sa človek dostane do Kristovej blízkosti, z nepriateľa sa stáva priateľ – služobník. List Efežanom o tom hovorí nasledovné:

„Ale Boh súc bohatý v milosrdenstve pre mnohú svoju lásku, ktorou nás zamiloval, aj keď sme boli **mŕtvi** v previneniach, spolu nás **oživil** s Kristom – milosťou ste spasení – a spolu **vzkriesil** a spolu

---

GUDORF, Michael E. The Use of ΠΑΛΗ in Ephesians 6:12. *Journal of Biblical Literature*. 1998, Vol. 111, No 3, s. 331-335.

³¹ MACDONALD, William. *Efežanom. Tajomstvo cirkvi*, s. 119: „Predmet tohto boja nie je bránenie sa proti bezbožným filozofom, lživým kňazom, tým, ktorí zapierajú Krista, alebo neverným správcom. Boj je proti demonickým silám, proti bataliónom padlých anjelov, proti zlým duchom, ktoré majú ohromnú moc.“

³² BORNKAMM, Günther. *Apoštol Pavel*, s. 32-33.

posadil v ponebeských oblastiach v Kristu Ježišovi, aby v nasledujúcich vekoch ukázal nesmierne bohatstvo svojej milosti dobrotou na nás v Kristu Ježišovi. Lebo ste milosťou spasení skrze vieru, a to nie zo seba, je to dar Boží, nie zo skutkov, aby sa niekto nechválil. Lebo **sme jeho dielom stvorení v Kristu Ježišovi** nato, **aby sme konali dobré skutky**, ktoré Boh vopred prihotovil, aby sme v nich chodili.“ (Ef 2,4-10)

Predtým, než sa stretne s Ježišom Kristom, sme mŕtvi vo svojich previneniach. Až Kristus je ten, kto nás môže oživiť, vzkriesiť. Pavol pripodobňuje človeka, ktorý sa odovzdal Kristovi k novému stvoreniu, ktoré koná dobré skutky. Zároveň však dodáva, že nie dobrými skutkami sa máme chváliť, ale len Božou milosťou, pretože bez nej by sme zostali mŕtvi (respektíve v nepriateľskom postavení proti Bohu).

List Efežanom sa teda dôkladne venuje záležitosti, prečo nám nie je bojovať proti telu a krvi, teda proti ľuďom. Pretože ani Ježiš neprišiel s ľuďmi bojovať, ale prišiel aby ľudí zmieril so sebou a svojím nebeským Otcem. Pozrime sa teda na to, s kým „je nám zápasit“.

b) Kto je naším nepriateľom?

Druhá časť dvanásteho verša v Ef šiestej kapitole nám hovorí, s kým je nám dané zápasit. Pavol tu spomína vládcov temnoty sveta, mocnosti, zlí duchovia v nebesiach. Všetky tieto výrazy majú za účel zdôrazniť to, že tento nepriateľ je nad ľudské sily³³. Sú to vládcovia oblastí, ktoré nám sú neprístupné. Štyri pomenovania neoznačujú štyri rozdielne skupiny, ale tie isté bezbožné sily označené rôznym spôsobom.

Slovo *πνευματικοῦ* je odvodené od slova *πνευμα* čo najčastejšie prekladáme ako duch³⁴. Toto slovo má však aj ďalšie významy, a to: vanutie, vietor, dych. Bytosti o ktorých sa tu hovorí sú duchovnej podstaty, pre človeka sú neuchopiteľné rovnako, ako nie je možné uchopiť vietor. V Ef 6,11 sa hovorilo o ľstivosti diablovej. V 12. verši je bližšie špecifikované, kto je diabol. Dokonca zisťujeme, že diabol nie je osamelá bytosť, pretože dvanásty verš hovorí v množnom čísle o mocnostiach a vláдах.

Sú to mocnosti, ktoré používajú lesť (viď Gn 3,1-7), to znamená, že nejednajú priamo a otvorene, ale zákerne a v skrytosti.

Pavol ich opisuje ako „vládcov sveta temnoty“³⁵. Tieto bytosti vládnu tomuto svetu, ktorý je temný (oproti miestu, kde je Božia prítomnosť, pretože tam je svetlo viď J 3,19-21; 8,12), Pavol dáva temnotu ako charakteristické prostredie pre vládcov sveta. Pavol žil vo tme, kým ho neoslepilo svetlo Ježiša Krista (Sk 9,3).

Gréci označovali svojich bohov za vládcov sveta.³⁶ Ako vieme v Efeze sa nachádzal kult Diany aj kult cisárov. Efežania sa postavili „vládcom sveta“ ako o tom svedčí Sk 19,17-20. Odvrátenie sa od

³³MACDONALD, William. *Efežanom. Tajomstvo cirkvi*, s. 119: „Veriacemu nie je potrebné, aby sa zaoberal predmetom demónstva,; ani nemá žiť v strachu pred demónami. V Božej výzbroji má všetko, čo potrebuje, aby ubránil svoju pôdu pred ich nápadmi.“

Oproti tomu Stott hovorí: „Som si istý, že jedna z hlavných príčin úpadku cirkvi je v tom, že zabúda na diabla. Všetko sa pripisuje nám, všetci sme sa stali vo svojom postoji a myslení psychologmi.“ STOTT, John.R.W. *Efežanom*, s. 237.

³⁴SOUČEK, J.B. *Řecko-český slovník k Novému zákonu*, s. 212.

³⁵STOTT, John.R.W. *Efežanom*, s. 238: „Medzi nedávnymi a súčasnými teológmi existuje však stále módnejšia teória, že sa tu Pavel zmieňuje skôr o štruktúrach myslenia (tradícia, zvyky, zákon, autorita, dokonca náboženstvo), obzvlášť ako je stelesnené v štáte a jeho ustanovizniach.“ Jedná sa tu o snahu demytologizovať svet anjelov a démonov, na potvrdenie alebo vyvrátenie tejto teórie by bola nutná samostatná exegetická práca. My sa týmto nebudeme ďalej zaoberať, avšak nemôžeme tento pohľad nespomenúť.

³⁶STOTT, John.R.W. *Efežanom*, s. 235: „Slovo *kosmokratores* sa používalo v astrológii na označenie planét, ktoré považovali za vládcov osudu ľudstva. Nachádzame ich v Diových orfických hymnách, v rabínskych

falošných bohov bolo tak radikálne, že Demetrius vyvolal vzburu proti Pavlovi, lebo bol v ohrození jeho obchod so „svätými“ predmetmi Dianinho kultu.

Pavol vie akú majú efezskí veriaci skúsenosť a textom Ef 6,10-20 ich nabáda k tomu, že pri tejto skúsenosti to nesmie skončiť. Boj proti mocnostiam nie je len o tom, zbaviť sa okultizmu, teda starého spôsobu života, ale je to predovšetkým o tom, začať život nový. Život v Božej zbroji v Ježišovi Kristovi. Bez Krista sú totiž veriaci týmto temným mocnostiam a vládcom sveta vydaní napospas. Ježiš to zdôrazňuje v jednom svojom podobenstve:

„Ale keď vyjde nečistý duch z človeka, chodí po miestach, kde nieto vody, hľadajúc odpočinutie a nenachádza, vtedy hovorí: Navrátim sa do svojho domu, odkiaľ som vyšiel. A keď príjde, nájde prázdny, vymetený a vyzdobený; vtedy ide a pojme so sebou sedem iných duchov, horších ako je sám, a vojdúc prebývajú tam, a posledné veci toho človeka bývajú horšie ako prvé.“ (Mt 12,43-45)

Základom kresťanského zápasu je byť oblečený v správnej zbroji, inak nie je šanca odolať úkladom diablovým. Človek, ktorý nenaplní svoje vnútro Božím Duchom, zostane napospas duchom nečistým.

(Rim 8,28.29 SEKP) ²⁸Vieme, že všetky veci slúžia na dobro tým, čo milujú Boha, ktorí sú povolani podľa jeho predsavzatia. ²⁹Lebo, ktorých vopred poznal, tých aj predurčil, aby boli podobní obrazu jeho Syna, aby on bol prvorodený medzi mnohými bratmi.

Často krát máme problém s pochopením slova "predurčiť" (gr. *proorizó*)³⁷ a zvykneme tento pojem chápať ako "predzvedenie". Problém je však ten, že slovo "predzvedieť" je v gréčtine úplne iný výraz - *proginósko*³⁸. Ohľadom "predurčenia" sa v protestantskom svete dodnes vedie diskusia, ktorá nikdy nebola uzavretá. Najväčším problémom predurčenia je predstava, že ak Boh človeka predurčil na spásu alebo na zatratenie, potom akoby ide do úzadia slobodné rozhodnutie sa človeka. Vytvára to dojem, že človek nič na svojom údele zmeniť nemôže, pretože ak Boh niečo predurčil, potom sa to nedá zmeniť. Preto sa musíme pozrieť, o čo Pavlovi v Rim 8 vlastne ide.

Pavol v Rim 7 popisuje márnú snahu človeka zvíťaziť nad hriechom. Akúsi svoju rozpoltenosť popisuje v Rim 7,25, keď ďakuje Bohu a popisuje svoj stav nasledovným spôsobom: "A tak teda ja sám svojím rozumom slúžim Božiemu zákonu, ale telom zákonu hriechu." Najčastejším slovom v Rimanom ôsmej kapitole je *pneuma* - Duch. V Rim 8,1-17 popisuje "život v Duchu". Už Rim. 8,1 je vo svojom vyhlásení radikálne: "A tak teraz už nejestvuje odsúdenie pre tých, čo sú v Ježišovi Kristovi." Prečo to tak je, keď človek neustále s hriechom zápasí? Odkiaľ berie Pavol takú istotu? Pavlova istota vychádza zo spasiteľského diela Ježiša Krista (pozri Rim 8,3-4). To, čo sa ukazuje ako rozhodujúce, nie je to, či sme zvíťazili nad svojou hriechnosťou, ale skutočnosť, či máme Kristovho Ducha, alebo nemáme.

---

spisoch pripisovaných Nabuchodonozorovi a iným pohanským kráľom a tiež v rôznych starovekých nápisoch rímskych cisárov. Všetky tieto použitia sú príkladmi, v ktorých sa myslí na svetovládu. Keď sa aplikujú na mocnosti zla, pripomínajú diablovo tvrdenie, že Ježišovi mohol dať „všetky kráľovstvá zeme“, pripomínajú titul „vládca tohto sveta“, ktorý mu Ježiš dal, a Jánov výrok, že „celý svet je v moci zlého“. Tieto nepopierajú Pánovo rozhodujúce víťazstvo nad kniežatstvami a mocnosťami, ale ukazujú, že tieto samozvané vlády neuznali porážku, ani neboli zničené. Takže ešte stále majú značnú moc.“

³⁷ PANCZOVÁ, Helena. *Grécko-slovenský slovník: od Homéra po kresťanských autorov*. str. 1049.

³⁸ tamtiež, str. 1039.

"Ale, ak niekto nemá Kristovho Ducha, ten nie je jeho... lebo ak žijete podľa tela zomriete; ale ak Duchom umŕtvujete skutky tela, budete žiť." (Rim 8,9b.13) Môžeme si všimnúť, že Pavol tu nikde nehovorí o bezhriešnom živote, ale o umŕtvovaní hriechu Duchom. Ten, kto žije podľa Ducha nie je bezhriešny, ale hriech mu je odporný, zápasí zo svojimi hriešnymi sklonmi (tj. skutky tela). No zároveň nepodlieha strachu z prehraných bojov. "Veď ste neprijali ducha otroctva, aby ste opäť žili v strachu, ale prijali ste Ducha synovstva, v ktorom voláme: Abba, Otče." (Rim 8,15) Človek, ktorý prijal Ježiša Krista ako svojho Spasiteľa teda nemusí podliehať zmalomysel'neniu, pretože skutočné víťazstvo nad hriechom vybojoval Kristus za nás.

Rim 8,18-30 poukazuje na budúcu slávu, s ktorou sa utrpenia terajšieho času ani nedajú porovnať. V tejto časti je verš 28 naozaj mimoriadne dôležitý, pretože nám odhaľuje, ako môžeme vedieť, že žijeme podľa Ducha a nie podľa tela. "Vieme, že všetky veci slúžia na dobro **tým, čo milujú Boha...**" Láska k Bohu je skutočným indikátorom Ducha svätého, ktorý v nás pôsobí. DUNN poukazuje na výraz "predurčiť", ako na spôsob vyjadrenia, že skutočnosť, že sme Božími deťmi nie je náhodná a je to viac ako púhe predzvedenie.³⁹ Slovo "predurčiť" sa pred Novou zmluvou určite nepotvrďuje. Prvý krát sa s ním môžeme stretnúť "v modlitbe raných kresťanov za odvalu, zaznamenanú v Sk 4,24-30, ktorá Kristovo utrpenie a ukrižovanie popisuje v týchto výrazoch: 'aby vykonali (ľudia a ich vodcovia) všetko, čo tvoja ruka a tvoj zámer vopred určil, že sa má stať.'" (Sk 4,28)⁴⁰ Nie je tu konkrétne predurčenie Herodesa, Piláta, ani istatných, ale predurčenie naplnenia Božieho plánu spásy. A práve takýmto spôsobom musíme s predurčením ďalej pracovať.

Verš Rim 8,29 hovorí, že "Boh vopred poznal" (tj. predzvedel), opäť je to hlbšie než len dopredu niečo vedieť. Slovo "poznať" v Biblii predpokladá hlboký vzťah lásky. Ďalej pokračuje: "tých aj predurčil, aby boli podobní obrazu jeho Syna". Máme tu dva výrazy, ktoré sú v starej zmluve spojené so stvorením človeka - "podoba" a "obraz". Predurčenie sa tu týka tých, ktorí boli "dopredu poznaní". Týka sa to tých, ktorí majú hlboký vzťah lásky k svojmu Bohu. Preto treba chápať, že tí, ktorí sa rozhodnú odpovedať na Boží plán spásy svojou láskou k Bohu, sú predurčení stať sa v Ježišovi Kristovi novým stvorením. Jednoducho povedané, predurčenie tu znamená istotu spasenia pre tých, ktorí milujú Boha. To Pavol potvrďuje aj v záverečných veršoch ôsmej kapitoly: "Som totiž presvedčený, že ani smrť, ani život, ani anjeli, ani kniežatstvá, ani prítomné, ani budúce veci, ani mocnosti, ani nijaké iné stvorenie nebude nás môcť odlúčiť od Božej lásky, ktorá je v Ježišovi Kristovi, našom Pánovi." (Rim 8,38-39)

Predurčenie teda človeka nezbavuje ani slobodnej vôle, ani závažnosti jeho rozhodnutí, naopak, predurčenie nám môže dať istotu o naplnení Božieho plánu spásy s ľuďmi, ktorí tento plán vo svojom živote prijali. Boh každého človeka povoláva, miluje a je Božím zámerom, aby všetci boli spasení. Tí, ktorí sa rozhodnú na toto povolanie kladne odpovedať, dostávajú

³⁹ DUNN, J. D. G. *Word Biblical Commentary: Romans 1-8*. Vol. 38A. Grand Rapids: Zondervan, ePub edition 2018. 970 s. ISBN 798-0-310-58829-0. str. 665-6.

⁴⁰ SILVA, Moisés. (ed.). *New International Dictionary of New Testament Theology and Exegesis*. Vol. 3. 2. vyd. Grand Rapids: Zondervan, 2014. 825 s. ISBN 978-0-310-27619-7. str. 546.

sa do Božieho predurčenia plánu záchrany. To znamená, že sme zodpovední na to, ako reagujeme na Božie volanie.

Streda: Dôležitosť Vykupiteľa

(J 1,5-14 SEKP) ⁵A to svetlo vo tme svieti, ale tma ho nepohltila. ⁶Od Boha bol poslaný človek; volal sa Ján. ⁷Prišiel ako svedok vydať svedectvo o svetle, aby všetci prostredníctvom neho uverili. ⁸On nebol svetlom, ale prišiel vydať svedectvo o tom svetle. ⁹Bolo tu pravé svetlo, čo osvecuje každého človeka, to prichádzalo do sveta. ¹⁰Bol vo svete a svet ním vznikol, ale svet ho nespoznal. ¹¹Do svojho vlastného prišiel, ale jeho vlastní ho neprijali. ¹²Tým však čo ho prijali a veria v jeho meno, dal moc stať sa Božími deťmi; ¹³tí, čo sa nenarodili ani z krvi, ani z telesnej žiadosti, ani z vôle muža, ale z Boha. ¹⁴To Slovo sa stalo telom a prebývalo medzi nami a my sme videli jeho slávu, slávu, akú má od Otca jednorodený Syn, plný milosti a pravdy.

v. 5: Tento verš treba čítať v súvislosti prvých štyroch veršov. Jedná sa tu o vysokú christológiu. Ježiš je predstavený ako Logos, počiatok všetkého stvorenia, ako život a svetlo. Je tu zvláštny paradox, svetlo svieti v tmách, ale tmy ho neprijali. Tma nemôže byť tam, kde je svetlo. Avšak na tomto mieste "tmu" predstavujú ľudia, ktorí radi žijú v temnote a svetlo, ktoré je im dané odmietajú. Sloveso *fainei* "svieti" je v prítomnom čase. "Svetlo Logosu svietilo v prvotnej tme pri stvorení a pokračovalo uprostred temnoty padlého ľudstva, svietilo s väčšou brilantnosťou v sláve Toho vteleného; a svieti ďalej v ére vzkriesenia, čo je doba Parakléta."⁴¹

vv. 6-8: Táto časť sa vzťahuje na Jána Krstiteľa. "Meno Ján v tomto evanjeliu vždy znamená Jána Krstiteľa, nikdy nie apoštola Jána."⁴² Ján nebol tým svetlom, ale bol svedkom. "Termínom 'svedok' a 'vydať svedectvo' je v tomto evanjeliu venovaná zvláštna pozornosť; odráža sa v nich SZ jazyk súdu, kedy pravda určitej záležitosti musela byť ustanovená na základe výpovede viacerých svedkov."⁴³ Jánovo evanjelium je tu koncipované práve tak, že k Jánovi sa postupne pridávajú ďalší svedkovia.

vv. 9-11: Táto časť sa venuje neprijatiu tohto svetla, ktoré je v Slove. Prvý krát sa tu v Jánovom evanjeliu, vo verši 10, stretávame so slovom *kozmos* "svet". "V 10a označuje svet obývaný ľudstvom; v 10b svet vrátane ľudí; v 10c ľudstvo padlé a v tme, napriek tomu svet zostáva predmetom Božej lásky (3,16)."⁴⁴ V jedenástom verši máme formuláciu "do svojho vlastného" a "jeho vlastní". "Formulácia 'do svojho vlastného' sa veľmi pravdepodobne vzťahuje na svet ľudstva všeobecne, a 'jeho vlastní' sa vzťahuje na židovský národ. Slovo je Stvoriteľ, a preto mu svet patrí ako jeho vlastníctvo."⁴⁵

vv. 12-13: Napriek tomu, že svet Krista nepoznal, že ho odmietli jeho vlastní, tak mu máme naznačený ostatok, ktorý ho prijal. Evanjelista o nich píše, že im dal moc stať sa Božími deťmi. "Pozorujeme, že veriaci sa tu nazývajú *tekna Theú*, Božie deti; na rozdiel od

⁴¹ BEASLEY-MURRAY, G. R. Word Biblical Commentary: *John*. str. 213.

⁴² MACARTHUR, John. *Nový zákon. Komentár verš po verši*, str. 279.

⁴³ *tamtiež*, str. 280.

⁴⁴ BEASLEY-MURRAY, G. R. Word Biblical Commentary: *John*. str. 215.

⁴⁵ MACARTHUR, John. *Nový zákon. Komentár verš po verši*, str. 280.

Pavla, evanjelista o nich nikdy nehovorí ako o *hyioi Theú*, synoch Božích, podobne ako v Zjavení si výraz Syn Boží vyhradzuje pre Ježiša."⁴⁶

v. 14: Pojem "*logos*", teda "slovo" bolo v gréckej filozofii populárne. Aristoteles hovoril o tom, že *logos* má funkciu odhaľovať, Empedokles zasa otváral magickú silu *logu* a u "Heraklieta sa filozof (ako *profétés*) snaží prehovárať tak, ako hovorí *logos* (bytie)..."⁴⁷ Koncept Logu bol známy aj medzi židovskými mysliteľmi, Filón Alexandrijský písal o Logu ako o "prostriedku ktorým môže človek poznať Boha"⁴⁸. *Logos* bol v antickom svete preexistentný, Ján práve na toto naráža a pomocou gréckeho pojmu *Logos* predstavuje Ježiša ako Krista a "Božieho Syna v zmysle vyznanom Tomášom ('môj Pán a môj Boh')."⁴⁹ Ján takýmto úvodom musel zaujať ako židov, tak aj pohanov. V štrnástom verši je niečo pre antický svet nevídané, *Logos* sa stalo *sarx* tj. telo (doslova mäso). Sloveso *ginomai* od ktorého je "stalo sa" odvodené, poukazuje na zmenu, teda dotknutá "osoba sa stáva niečím, čím pred tým nebola"⁵⁰. V súvislosti so *sarx* je tu vyjadrené, že *Logos* sa stal človekom v jeho padlej podobe. Večný Boží Syn sa stal jedným z ľudí, dokonca si urobil medzi nami stan a videli sme jeho slávu. Toto všetko nás odkazuje na príbeh Exodusu, keď sa Božia sláva zjavovala v stane uprostred Božieho ľudu. On je to Slovo o ktorom svedčí Zákon aj Proroci (tj. Biblia).

---

⁴⁶ BEASLEY-MURRAY, G. R. Word Biblical Commentary: *John*. str. 215.

⁴⁷ OLŠOVSKÝ, Jiří. *Slovník filozofických pojmů současnosti*. 3. vyd. Praha: Grada, 2011. 333 s. ISBN 978-80-247-3613-6. str. 123.

⁴⁸ BEASLEY-MURRAY, G. R. Word Biblical Commentary: *John*. str. 206.

⁴⁹ tamtiež, str. 205.

⁵⁰ tamtiež, str. 216.

Štvrtok: Ako rozlíšiť dobro a zlo?

(Mk 12,29-31 SEkP) ²⁹ *Ježiš odpovedal: Najdôležitejšie je toto: Počuj, Izrael! Pán, náš Boh, je jediný Pán!* ³⁰ *Milovať budeš Pána, svojho Boha, celým svojim srdcom, celým rozumom i celou silou!* ³¹ *Druhé je toto: Milovať budeš svojho bližneho ako seba samého! Iného väčšieho prikázania ako sú tieto, niet.*

Je všeobecne známe, že Ježiš pri odpovedi na otázku, "ktoré prikázanie je prvé zo všetkých?", cituje najprv Dt 6,4-5 a potom Lv 19,18. "Základným predpokladom tejto pasáže, rovnako ako Ježišovho učenia, je princíp, že je nemožné milovať Boha, ale pritom nemilovať ostatných ľudí."⁵¹ Ak máme plné ústa náboženských rečí, ale pritom sa k druhým ľuďom správame hrubo, nenaplníme veľké prikázanie v ktorom je zhrnutý celý Zákon a Proroci (tzn. Biblia). Ježišova odpoveď však neprináša ani v Judaizme nič nové. "Rabíni Akiva (začiatok 2. stor. n. l.) a Hilel (prvé stor. pr. n. l.) odpovedajú podobne ako Ježiš a odkazujú na Lv 19,10, kde je zdôraznené, ako je dôležité milovať svojho bližneho."⁵² Slová Šema Jisrael (Dt 6,4) sa stali súčasťou modlitby každého Izraelitu "mali byť recitované každé ráno a večer"⁵³. Táto modlitba "zvyrazňuje dve základné idey: jedinečnosť Boha a s ním uzavretú zmluvu, vernosť ktorej sa vyjadrovala práve v láske k Bohu."⁵⁴

V 30. verši máme tri spôsoby milovania Boha, ktoré sa jednak dopĺňajú, ale zároveň sú zameniteľné.

Kardia "srdce" (heb. *leb*), môže v semitských textoch znamenať "mysel"... "Srdce" je okrem iného centrom duchovného života a vnútorného bytia. *Psyché* "život" alebo "duša" (heb. *nefeš*) označuje samotný život, aj keď často vo vzťahu k pocitom, emóciám a túžbam..., a tým sa v bodoch prekrýva s *kardia*. *Dianoia*, "mysel" odkazuje k porozumeniu a inteligencii a v LXX [tj. Septuaginta] sa často prekladá ako *leb* "srdce". *Ischys* "sila", je zhruba synonymom pre *dynamis* a obe prekladajú heb. *koh* a *hel*, okrem iného aj v LXX. *Ischys* sa vzťahuje na ľudskú silu k schopnosti konať.⁵⁵

Zjednodušene povedané, milovať Boha, celým srdcom, dušou, mysl'ou a silou znamená, milovať ho celou svojou bytosťou, celým svojim životom. Znamená to, že neexistuje nič v živote veriaceho, čo by nepatrilo Bohu.

---

⁵¹ KNIGHT, G. R. Marek: *Evangelium Ježiše Krista Syna Božieho*. Praha: Advent-Orion, 2017. 278 s. ISBN 978-80-7172-687-6. str. 205.

⁵² KNIGHT, G. R. Marek: *Evangelium Ježiše Krista Syna Božieho*. str. 206.

⁵³ EVANS, C. A. *Word Biblical Commentary: Mark 8:26-16:20*. vol. 34B. Grand Rapids: Zondervan, 2018 (ePub edition). 1028 s. ISBN 978-0-310-58834-4. str. 455.

⁵⁴ DUBOVSKÝ, Peter. *Komentáre k Novému zákonu: Marek*. Trnava: Dobrá kniha, 2013. 1036 s. ISBN 978-80-7141-792-7. str. 725.

⁵⁵ EVANS, C. A. *Word Biblical Commentary: Mark 8:26-16:20*. str. 456.

Použité zdroje a literatura

- BEASLEY-MURRAY, G. R. Word Biblical Commentary: *John*. vol. 36. Grand Rapids: Zondervan, 2018 (ePub edition). 811 s. ISBN 978-0-310-58846-7.
- BENEŠ, Jiří, VAŽURA, Petr. *Pradějiny*. Praha: Kalich, 2010. 286 s. ISBN 978-80-7017-130-1.
- Biblia Hebraica Stuttgartensia*. Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft, 1997. ISBN 978-3-438-05222-3.
- Biblia: Slovenský ekumenický preklad*. 5. Vyd. (3. opravené vyd.) Banská Bystrica: Slovenská biblická spoločnosť, 2015. ISBN 978-80-85486-97-1.
- BORNKAMM, Günther. *Apoštol Pavel*. Praha: Kalich, 1998. ISBN 80-7017-097-2.
- DOUGLAS, J. D. (ed.) *Nový biblický slovník*. 2. vyd. Praha: Návrat domů, 2009. 1260 s. ISBN 978-80-7255-193-4.
- DUBOVSKÝ, Peter. Komentáre k Novému zákonu: *Marek*. Trnava: Dobrá kniha, 2013. 1036 s. ISBN 978-80-7141-792-7.
- DUNN, J. D. G. Word Biblical Commentary: *Romans 1-8*. vol. 38A. Grand Rapids: Zondervan, 2018 (ePub edition). 970 s. ISBN 978-0-310-58829-0.
- EVANS, C. A. Word Biblical Commentary: *Mark 8:26-16:20*. vol. 34B. Grand Rapids: Zondervan, 2018 (ePub edition). 1028 s. ISBN 978-0-310-58834-4.
- GUDORF, Michael E. The Use of ΠΑΛΗ in Ephesians 6:12. *Journal of Biblical Literature*. 1998, Vol. 111, No 3.
- HAMILTON, V. P. The New International Commentary on the Old Testament: *The Book of Genesis Chapters 1-17*. Grand Rapids: William B. Eerdmans Publishing Co. 1990. 522 s. ISBN 0-8028-2521-4.
- HROBONĚ, Bohdan. Komentáre k Starému zákonu: *Žalmy 51-75*. vol. 5. Trnava: Dobrá kniha, 2017. 691 s. ISBN 978-80-8191-066-1.
- KNIGHT, G. R. *Marek: Evangelium Ježíše Krista Syna Božího*. Praha: Advent-Orion, 2017. 278 s. ISBN 978-80-7172-687-6.
- LÉON-DUFOUR, Xavier (ed.). *Slovník biblickej teológie*. Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 1990.
- MACARTHUR, John. *Nový zákon: Komentář verš po verši*. Kroměříž: Didasko, 2013. 1010 s. ISBN 978-80-87587-08-9.
- MACARTHUR, John. *Starý zákon: Komentář verš po verši*. Kroměříž: Didasko, 2015. 1153 s. ISBN 978-80-87587-17-1.
- MACDONALD, William. *Efežanom. Tajomstvo cirkvi*. Báčsky Petrovec: Kristova cirkev bratov, 1974.

- MCVAY, John. K. "Our Struggle": *Ecclesia Militans* in Ephesians 6:10-20. *Andrews University Seminary Studies*. 2005, Vol. 43, No. 1.
- MURPHY, R. E. Word Biblical Commentary: *Proverbs*. vol. 22. Grand Rapids: Zondervan, 2018 (ePub edition). 526 s. ISBN 978-0-310-58854-2.
- NESTLE-ALAND. Řecko Český Nový zákon: *Slovník novozákonní řečtiny*. Praha: Česká biblická společnost, 2011. 1758 s. ISBN 978-80-87287-38-5.
- OLŠOVSKÝ, Jiří. *Slovník filozofických pojmů současnosti*. 3. vyd. Praha: Grada, 2011. 333 s. ISBN 978-80-247-3613-6.
- PANCZOVÁ, Helena. Grécko-slovenský slovník: *Od Homéra po kresťanských autorov*. Bratislava: Lingea, 2012. 1327 s. ISBN 978-80-8145-021-1.
- PÍPAL, Blahoslav. *Hebrejsko-český slovník ke Starému zákonu*. 4. vyd. Praha: Kalich, 2006. 188 s. ISBN 80-7017-029-8.
- ROHÁČEK, Jozef. *Svätá Biblia*, Banská Bystrica: Slovenská biblická spoločnosť, 2013. 1360 s. ISBN 978-80-85486-86-5.
- SILVA, Moisés. (ed.). *New International Dictionary of New Testament Theology and Exegesis*. Vol. 3. 2. vyd. Grand Rapids: Zondervan, 2014. 825 s. ISBN 978-0-310-27619-7.
- SOUČEK, J.B. *Řecko-český slovník k Novému zákonu*, 6. vyd. Praha: Kalich, 2003. ISBN 80-7017-853-1.
- STOTT, John R.W. *Efežanom*. Posolstvo Biblie pre dnešný svet. Prel. P. Hanes. Praha: Návrat, 1992. ISBN 80-85495-07-4.
- TATE, Marvin. Word Biblical Commentary: *Psalms 51-100*. vol. 20. Grand Rapids: Zondervan, 2018 (ePub edition). 1065 s. ISBN 978-0-310-58847-4.
- WALTON, J. H. The NIV Application Commentary: *Genesis*. Grand Rapids: Zondervan, 2001. 759 s. ISBN 0-310-20617-0.
- WENHAM, G. J. Word Biblical Commentary: *Genesis 1-15*. vol. 1. Grand Rapids: Zondervan, 2017 (ePub edition). 596 s. ISBN 978-0-310-58585-5.